

Evoluce světa v souvislosti s evolucí člověka

Rudolf Steiner

*Lidské nitro: minulost světa • Okolní svět: budoucnost světa • Hlava: minulost; končetiny: budoucnost •
Lidská chůze, řeč a myšlení a jejich metamorfózy v budoucích vývojových stadiích kosmu •
Duch ve smyslovém světě •
Kolískové důkaz účinnosti nejmenších zředění • Homeopatie*

Připomeňme si nejprve naše dosavadní úvahy o světě a člověku, abychom pak dospěli k tomu, že člověk v sobě nese, byť v podobě obrazu, minulost světa a že tyto obrazy minulosti světa může postupně pozvednout do vědomí. V obvyklém denním vědomí z toho všeho nemáme k dispozici nic než vzpomínku, která člověka odkazuje na zážitky z jeho pozemského života. Když pak ale člověk vede toto obvyklé vědomí cestami, které jsem zde charakterizoval, s rozjasňujícím se duchovním vědomím se v něm vynořuje víc a víc z minulosti vývoje světa. A viděli jsme, že člověk musí tuto minulost světa mezi svou smrtí a novým narozením znovu prožívat.

Můžeme říci, že když se pro pozemské bytí stává v imaginaci zvolna viditelným i to, co je pro smysly nedostupné, pohlíží člověk zpětně nejen na všechno, co v jeho současném pozemském životě vzniklo v podobě vzpomínkových obrazů, ale rovněž na to, co ho utvářelo, co ho zevnitř formovalo - síly růstu, síly výživy, které ovšem vycházejí všechny z ducha.

Dále, v inspiraci, člověk pohlíží na předzemské bytí, avšak nejen na předzemské bytí své vlastní bytosti. Viděli jsme, že postupuje, abych tak řekl, ze Země jako kosmického ostrova do volného kosmického, vesmírného moře, v němž spočívají hvězdy, které se však nyní pro něj stávají bydlištěm duchovních bytostí.

A potom, když se vynoří intuice, člověk pohlíží na minulé pozemské životy. Spolu s nimi se však před jeho zrakem vynořuje celá minulost života světa. Člověk je vsutku zrozen z celého vesmíru a tento vesmír žije v jeho fyzickém, éterném a astrálním těle i v jeho Já, v něm ovšem během pozemského bytí nejméně. To všechno je ale v člověku obsaženo. To všechno působí a tká v jeho nitru. Jakožto lidé v sobě neseme celou minulost světového vývoje, na níž pracovaly nespočetné generace božsky-duchovních bytostí. Práci všech těchto generací božsky-duchovních bytostí si neseme ve výstavbě našich orgánů; neseme ji v silách prostupujících naše orgány a oživujících je; neseme je v sobě, když síly našich orgánů rozkvétají do podoby našich citů a myšlenek. Neseme v sobě působení celé evoluce světa, pokud náleží k minulosti.

Jestliže se nyní, když jsme tímto způsobem alespoň v myšlenkách zbystřili zrak pro minulost, podíváme do světa, tvořícího zde na Zemi naše okolí, v obvyklém vědomí z něj uvidíme jen to, co nám poskytují naše smysly a co může na základě smyslových vjemů zpracovat náš rozum. To je ovšem v podstatě to nejmenší. Za smyslovým bytím spočívá rozlehlé duchovní bytí, ono duchovní bytí, které je činné také ve všech barvách objevujících se v přírodě, ve všech tónech, které lze v přírodě slyšet, ve všech vjemech tepla a chladu, ve všem, co vůbec vychází z přírodních jevů a co může na člověka působit.

Kromě zjevného fyzicko-smyslového bytí přírody existuje ještě skryté duchovní bytí, skrytý duchovní svět, který nás obklopuje. A tento svět, z něhož svými smysly vnímáme jaksi jen povrch, nese ve svém lůně již dnes budoucí vývoj člověka. Jako ve svém nitru neseme v mocných obrazech celou minulost a sami

jsme výsledkem těchto obrazů, působí a tká ve skryté přírodě to, co se dále rozvíjí v podobě vývoje světa a přináší nám budoucnost. Můžeme si tedy uvědomit tyto dvě závažné věty: Ve svém nitru nese člověk minulost světa; ve vnějším světě je nesena budoucnost člověka.

To jsou dvě základní, fundamentální pravidla evoluce světa a člověka, která se projevují již v jednotlivém lidském bytí. Je obrovský rozdíl mezi tím, co tíhne k ústrojnosti hlavy, a tím, co tíhne k ostatnímu tělu. Kdybychom to poněkud zhruba naznačili (ve skutečnosti je to ovšem jemnější), mohli bychom říci [přednášející kreslí]: Síly směřující ze srdce k ústrojnosti hlavy způsobují, že hlava získává svou zvláštní konfiguraci, je obklopena tvrdou lebeční klenbou a vyplněna tím, co ve své stavbě představuje ten největší zázrak na světě vůbec, totiž závit a pletenci lidského mozku a vyústění lidských smyslů.

To všechno, co žije v těchto silách, co vyzařuje z hrudi a srdce k hlavě člověka, je výsledkem minulosti. Takovým, jaké to v člověku je, se to mohlo stát jen díky, jak jsem řekl, práci nesčetných generací božsky-duchovních bytostí v průběhu metamorfóz vesmírných těles, v průběhu planetárních metamorfóz. A ve své *Tajné vědě* jsem poukázal na to, že tomuto stadiu ve vývoji naší Země předcházelo stadium saturnské, sluneční a měsíční a po nich nastoupilo stadium Země, v němž žijeme. V rámci tohoto stadia jsme nejprve opakovali vývoj saturnský, sluneční a měsíční. Ve vývoji člověka na Zemi se teď nacházíme asi za polovinou vlastního zemského vývoje.

Všechny síly, které se po dlouhé věky zvolna vyvíjely pod vlivem generací božských bytostí, všechny tyto síly žijí v pozemském člověku i v samotném fyzickém těle a září od srdce k hlavě. To, co v sobě ustavičně nosíte ve svém fyzickém, éterném, astrálním těle a v bytosti Já a co vyzařuje z vaší střední ústrojnosti směrem k ústrojnosti hlavy, připravovaly generace bohů a pracovaly na tom po nezměrné věky. A to poslední, co žije v těchto vyzařujících silách, pro dnešního člověka zatím nevědomě, se projevuje jako jeho karma, minulost jeho vlastního Já během pozemského života.

Můžeme tedy říci, že pronikne-li člověk do těchto kosmických sil vzpomínání, pohlédne nejprve na karmu, potom na různá stadia vývoje Země, na metamorfózy, na planetární přeměny, jimiž Země prošla, než se sama stala Zemí. Než totiž mohla Země vzniknout, muselo nejprve vzniknout takové vesmírné těleso, které sestávalo jen z jemného tepla: Saturn. Toto těleso muselo zemřít a v novém bytí se pak zrodit jako Slunce, jehož posledním pozůstatkem je Slunce, které vidíme venku ve vesmírném prostoru. Bylo to těleso sestávající jenom ze vzduchu; i to pak muselo zemřít, aby mohlo vzniknout těleso sestávající z více vodnaté substance, totiž Měsíc. Ten musel zemřít, aby mohla přijít pevná Země, objevivší se v nerostné substancii; na ní se teprve mohl vyvinout takový člověk, jakým dnešní pozemský člověk je.

Ovšem kromě těchto sil směřujících vzhůru v sobě neseme rovněž síly směřující dolů, které mají určitý střed v srdci. Působením obou sil pak proud krevního oběhu vplývá do pohybu našich končetin. Tyto síly žijí v každém pohybu ruky, kdykoli něco uchopíte, kdykoli vykonáváte nějakou vnější pozemskou činnost, žijí v každém kroku, který podniknete, abyste vykonali své pozemské činy. Jsou to ovšem síly, které náleží onomu skrytému světu. Tyto síly tedy nenáleží minulosti, nýbrž onomu skrytému světu. Do lůna minulosti, která je ovšem budoucí minulostí, budou přijaty teprve tehdy, až člověk projde branou smrti a své pozemské bytí zamění za bytí hvězdné. V těchto silách se připravuje budoucnost člověka.

A tato budoucnost vzniká vzájemným působením těchto sil se silami, které se nacházejí venku ve skryté přírodě. Svět tak v sobě, ve své vlastní evoluci nese budoucnost člověka. Člověk je ovšem s ohledem na tyto horní i dolní síly sám v sobě výrazně diferencovaný. Poznání, které můžeme získat, projdeme-li kolem strážce prahu, ukazuje, jak výrazně je vlastně člověk vzhledem k oběma směrům těchto sil diferencován.

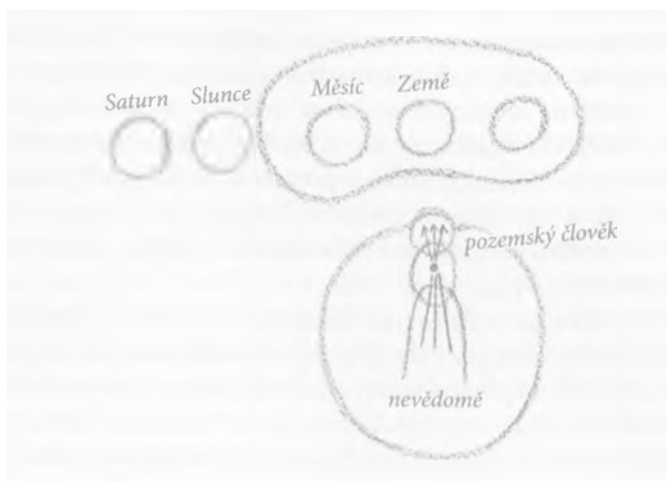
Pro obvyklé vědomí zůstává všechno, co se nachází pod srdcem, nevědomé. Ale i když je to pro člověka nevědomé, není to o nic méně naplněné vědomím, ovšem vědomím, k němuž člověk v současnosti dosud neproniká. Proto je člověk ve svém prožívání vnitřně utvářený jinak než ve svém vědomí. Ve svém vědomí prožívá takřka jenom to, co tu ze všech zážitků, které jinak má, vyčnívá nad hladinu jako ostrov. Dokážeme-li ve zření pojmut člověka, můžeme vidět, že je vybavený těmito dnes ještě, abych tak řekl, podvědomými silami.

Můžeme pak vidět, jak člověk uskutečňuje ten či onen čin, který mu v bezprostředním pozemském okamžiku, v němž žije, přináší potěšení, uspokojení. Jeho hlava je spokojená. Člověk třeba vykoná z toho

či onoho důvodu opravdu zlý čin: jeho hlava je spokojená. Souvislosti jsou pro obvyklé vědomí nepřístupné. Jenže hlava takového člověka může být sice velice spokojená, ale ruka, která dotýčný čin spáchá, se - je to podvědomé, ve vesmíru je to nicméně vědomé - zachvěje. A třebaže takové zachvění není vždy navenek patrné, v éterném a astrálním těle se stane skutečným třasem. Vnitřně tak můžeme vidět, že člověk může být nad vykonaným činem v hlavě spokojený, v podvědomí se však toto uspokojení změní v zachvění, odehrávající se buď v astrálně-éterných orgánech spojených s rukama, nebo v takovýchto orgánech spojených s nohama. V tom, co v hlavě způsobuje uspokojení ze zlého činu, v tom, abych tak řekl, umírá vědomí; jiné vědomí však vzchází v tom, co se v dolní části člověka nad tímto činem zachvěje. V tomto zachvění se připravuje budoucí karma. Neboť toto zachvění je zachvěním před silami skryté přírody, skrytého světa. V tomto zachvění člověk dopředu cítí, co prožije v podobě hvězdného soudu, až vypluje z ostrova Země na širý oceán hvězdného bytí.

Můžeme tedy říci, že v člověku žije různým způsobem minulost i budoucnost světa. Obě, minulost i budoucnost světa, však žijí také v samotné vnější podobě fyzického těla. To, co člověk nese v ústrojnosti hlavy a co je tím nejúžasnějším, nejdokonalejším, co vzešlo z vývoje světa, se z velké části rozpadá, jakmile člověk projde branou smrti, a to i ve svém vnitřním, duchovním obsahu. Naopak to, co má člověk ve své dolní ústrojnosti, i když se na to podíváte jen fyzicky, vám ukáže obraz něčeho duchovně- duševního, jež žije v rukách, v celé ústrojnosti končetin a látkové výměny. V této ústrojnosti nežije jenom to, co vidíme jako maso a krev; žijí tu také síly. Za lecčím, co tu vidíte jako maso a krev vytvarované do podoby fyzických rukou, žijí duchovní síly. Tyto duchovní síly proudí v současnosti vašimi rukama, vašimi nohama. V budoucím pozemském životě budou proudit těmi orgány, které pohybují čelistmi nahoru a dolů, v prodloužení horní a dolní čelisti dozadu.

Kosti hlavy budou ve svém plastickém utváření v příštím pozemském životě přetvořeny rukou a nohou - mám samozřejmě na mysli jejich duchovní část; to fyzické odpadne. To, co dnes nosíte jako ruce a nohy, budete v příští pozemské inkarnaci nosit jako konfigurace hlavy, myšleno z hlediska sil, z hlediska dynamiky. Takže i samotná fyzická ústrojnost podává obraz toho, jak člověk prochází pozemskými životy. Kdo bude náležitě studovat uměleckou plastiku lidské hlavy v dnešním pozemském životě, ten v ní spatří podoby, které člověk vytvořil tím, co vykonal ve svém minulém pozemském životě, jak svými rukama zacházel v běžném životě s lidmi a s pozemským světem. Činy rukou a nohou jedné pozemské inkarnace žijí dále v tvaru hlavy v následující inkarnaci.

Obvyklá frenologie je v tomhle diletantská, neboť přináší všelijaké intelektuální interpretace tvaru hlavy. Za tímto tvarem však vězí hluboká okultní frenologie, která je u každého člověka individuální a nemůže se proto učit v obecných pravidlech; podle tvaru hlavy však lze na základě intuicí rozluštit, k čemu se člověk připravoval v tom, co vykonal v podobě chůze, v podobě jednání, v konání předchozího pozemského života. Tak spolu souvisí minulost a budoucnost ve vývoji světa a ve vývoji člověka.

V současném pozemském bytí tak člověk stojí před námi, před sebou samým, a v tom, čím se stal, ukazuje práci generací božských duchů, působících po čas nezměrných věků. Můžeme samozřejmě vždycky jen, abych tak řekl, skicovitě načrtnout, jak obrazy, jež ukazují současné lidské bytí, poukazují na to, co tyto generace bohů v průběhu metamorfóz zemské evoluce, během období Saturnu, Slunce a Měsíce učinily pro utváření člověka, pro celý jeho život. Vezměme si nejprve tři významné impulzy v lidském pozemském životě, které si vybereme jako zvláště příznačné pro člověka.

Podíváme-li se jen obvyklým vědomím na tu úžasnou věc, která se nám odhaluje, když se lidská bytost od prvních dnů svého života víc a víc rozvíjí - dokážeme-li to vidět, pak přinejmenším tušíme nesmírné hlubiny, z nichž tu duševně-duchovní bytost zápasí o přetváření neurčitých forem dítěte v prvních dnech a týdnech ve stále určitější, a později o přeměnu chaotických pohybů rukou a nohou v pohyby usměrněné. Tušíme, že se tu projevuje něco duchovního, co spočívá v nekonečných hlubinách skrytého přírodního bytí a vyjadřuje se v těle.

Můžeme říci, že na Zemi není úžasnějšího pohledu než pohled na toto rozvíjení vnitřního člověka v člověku vnějším, když se dítě vyvíjí v prvních letech svého života. Dokážeme-li tento pohled proniknout skutečným umělecko-náboženským citem, pak to, co tu můžeme pozorovat, i pokora, které můžeme podlehnout vůči duchu, jenž se tu odhaluje, přesahuje všechny umělecké, vědecké nebo náboženské dojmy, které můžeme přijmout z vnějšího světa.

Vyberme z tohoto dětského vývoje, dětského rozvíjení tři věci. V běžném životě říkáme, že dítě se učí chodit. To je vskutku něco úžasného. Ovšem v tomto „dítě se učí chodit“ spočívá nesmírně mnoho pohybů. Dítě se všemi končetinami napřimuje ze směru, který je z hlediska páteře souběžný s povrchem Země, do vzpřímeného postoje. V tomto okamžiku - který vnímáme prostě tak, že řekneme-li „dítě se učí chodit“, označíme to nejnápadnější, nej- viditelnější - v tomto období života se dítě učí orientovat všechny své síly jiným způsobem vůči Zemi. Dítě se učí stavět se svou vlastní vnitřní rovnováhou a stejnoměrností svých sil do celého kosmu. V tom, co se nám tu ukazuje, však zároveň pozorujeme, jak člověk vyrůstá nad úroveň světa zvířat. Neboť zvíře toho není schopné, tento životní okamžik neprežije. Zvíře v podstatě zůstává svou páteří souběžně se Zemí, anebo když se napřímí, tak jako opice, je toto napřímění v rozporu s jeho ústrojností.

Kdo si chce učinit úsudek o člověku, musí se na dětské učení se chůzi podívat v náležitém světle. Přírodovědci srovnali kosti člověka s kostmi zvířat a zjistili, že jsou změněnými zvířecími kostmi, svaly jsou změněnými zvířecími svaly atd. Tak prý tomu je se všemi orgány. Jenže tímto způsobem se vůbec nenajde rozdíl mezi člověkem a zvířetem; rozdíl mezi člověkem a zvířetem najdeme, teprve když se na člověka podíváme ve chvíli, kdy se ze zvířecosti, jež na něm ulpívá v prvním období jeho života, napřími a svou rovnovážnou polohu orientuje podle rovnováhy celého vesmíru.

K tomuto umění by člověk ve svém životě nikdy nemohl dospět, kdyby nebylo připravováno již v těch nejpradávnějších dobách. Toto umění spočívalo v lidské bytosti v zárodku již během saturnského bytí. [Během následujícího výkladu přednášející kreslí na tabuli. Viz schéma na str. 5 a 6.] Během saturnského bytí položili božští duchové zárodek toho, co se projevuje, když se dítě, jak říkáme, učí chodit. Tehdy zde ještě nebyla žádná zvířata; ta se objevila až později, během slunečního bytí. Člověk je tedy ve svém založení starší než zvíře. Všechno, co spočívá v těchto neviditelně působících silách, co člověka přivádí k chůzi, poukazuje ve svém původu zpátky až k saturnskému bytí.

Tím druhým, co se u dítěte objevuje, je skutečnost, že z jeho orientace v prostoru se síly tlačí dovnitř. A síly, které se tlačí dovnitř, se projevují zase jiným způsobem. Vezmu do ruky křídlo. Určitá síla přitom vychází ven. Zároveň však jde dovnitř proti- síla, která se vybíjí ve vnitřních orgánech. Tato síla, vycházející z orientace v pohybu končetin a obrácená dovnitř, se pak projeví v dětském vývoji, když se dítě učí mluvit. To je druhá schopnost, které se dítě učí: učí se mluvit. Nejprve směřují síly ven: dítě se učí orientovat se v prostoru. Tytéž síly směřují dovnitř: dítě se učí mluvit.

Přírodní věda z toho ví jen malou část. Ví pouze, že pravák má řečové centrum v levé mozkové hemisféře, zatímco levák v pravé. Ale všechno, co v mozku vůbec je a týká se vývoje řeči, se nejprve do mozku vpracovává z končetin, zatímco se dítě učí chodit, uchopovat, pohybovat se, brát věci. To jsou síly jdoucí dovnitř, které pak z mozku přecházejí do orgánů řeči.

I zde božsky-duchovní bytosti po čas nezměrných věků pracovaly na přípravě lidské ústrojnosti, aby se u dítěte mohla stát řečí.

Že se člověk mohl naučit řeči, je dáno tím, že božsky-duchovní bytosti pracovaly na člověku, jehož od saturnské doby připravovaly k chůzi, a pracovaly na něm na Slunci, aby v něm vytvořily řeč. A tím třetím, co dítě na základě řeči rozvíjí a co také lidstvo rozvinulo na základě řeči (nejprve se totiž lidé ve vývoji Země naučili mluvit, teprve potom myslet), je myšlení. A myšlení připravovaly božsky-duchovní bytosti od doby Měsíce. Takový je vývoj člověka během uplynulých věků světa, kdy v něm generace božsky-duchovních bytostí připravovaly chůzi, řeč a myšlení: sa- turnský, sluneční a měsíční vývoj. Ve vývoji světa k tomu během slunečního období přistoupilo zvířectvo, samozřejmě v jiné podobě než dnes. Dnes musí zvířata požírat rostliny, což tenkrát neměla zapotřebí; byla bytostmi existujícími pouze ve vzduchu, sestávajícími ze vzdušné hmoty. Během měsíčního bytí k tomu přistoupily rostliny. Potom vývoj přešel k zemskému bytí. Tady člověk nejprve rozvíjí to, v čem zjevně žijí síly chůze, řeči a myšlení: podobu, postavu. Současně s podobou se objevuje nerostná říše, která se pak začleňuje do člověka. Tím jsme charakterizovali minulost člověka.

Chceme-li se podívat na budoucnost člověka, musíme vycházet ze stáří - jestliže chceme vzít něco, co na Zemi existuje v současnosti. Musíme zde charakterizovat to, co se v dnešním lidstvu projevuje neobyčejně nezřetelně při stárnutí. Zatímco to, co se při rozvoji dítěte projevuje v chůzi, řeči a myšlení, je zjevné, protože se to ukazuje navenek, je to, co se ve stárnoucím člověku stává stále duchovnějším, zatím ještě málo vidět, nepodíváme-li se na člověka duchovním pohledem. Říkal jsem, že je to ta nejužasnější věc, jak se v těle krůček za krůčkem projevuje duševně-duchovní bytost, a když na to nahlížíme správně, ve vztahu k tomuto nejvýznamnějšímu umění se nás může zmocnit ten nejhlubší religiózní pocit.

Ale stejně tak je to něco obdivuhodného, vidíme-li, jak se to, co člověk během svého pozemského bytí prožil v celé své bytosti skrze chůzi, řeč a myšlení, pozvolna zase ztrácí do ducha, aby to pak prošlo branou smrti; tedy jak se myšlenky, slova a všechno, co si člověk vydobyl a čeho se dopracoval rukama, ztrácí do duchovní oblasti a člověk pak to duchovní, co přijímá z myšlení, řeči a chůze, zase vnáší branou smrti do duchovního života. A podobně jako nás to, co se v dítěti projevuje v podobě chůze, řeči a myšlení, odkazuje na dřívější stadia vývoje Země, tedy na Měsíc, Slunce a Saturn, odkazuje nás to, co člověk prožívá ve svých myšlenkách, nejprve na jeho budoucí pozemské životy a odtud pak do oné velké epochy vývoje Země.

Odtud nás ovšem vývoj, rozvíjení světa a člověka odkazují na onen stav, který lze prožít teprve tehdy, až Země opět odumře a znovu vzejde v novém planetárním bytí, v bytí jupiterském; na to poukazují lidské myšlenky. Neboť tyto lidské myšlenky pak nebudou žít jako fluktuující myšlenky v člověku, ale budou samy utvářené. A tato utvářená myšlenka se objeví v podobě člověka.

Dnes v sobě můžeme své myšlenky skrývat a naše tvář může mít nanejvýš nevinnou podobu, zatímco v nitru jsme vinni. Během příští metamorfózy bytí Země, v jupiterském bytí, to možné nebude. Tehdy ponese takovou tvář, jakou vytvoří naše myšlenka. Neboť naše lidská podoba nebude tak pevná, nerostně pevná, ale bude sama vnitřně pohyblivá, bude sestávat z úplně měkké materie. A bude-li někdo chovat ve svém nitru falešnou myšlenku, ukáže se tato myšlenka jeho bližním v okamžité podobě jeho tváře. Všechno, co je myšlenkou, se okamžitě stane podobou. A lidé budou chodit po světě jako to, co je trvalou myšlenkou, co je temperamentem. Během jupiterského bytí bude na člověku rovnou vidět, je-li zloduchem nebo má jen živočišné pudy. To je první stadium lidské budoucnosti.

Druhým stadiem je to, co člověk může rozvinout jen ze své řeči. Řeč je dnes něčím, co proniká z nitra navenek jenom prostřednictvím média vzduchu. V budoucnu se však řeč stane tvořivou. Vyslovené slovo ve vzduchu nezanikne, ale bude trvat. Člověk se skrze slovo stane tvůrcem podob. Člověk tedy bude již od jupiterského období myšlenkami utvářet sám sebe. Během venušského období bude skrze slovo utvářet své prostředí; pak totiž nastane následující věc: Jestliže člověk během venušského bytí vysloví zlé slovo, pak v tomto venušském bytí, které bude v podstatě existovat v tak jemné hmotě, jako je vzduch, vznikne ve vzduchu něco jako ošklivá rostlinná podoba. Člověk tedy bude mít kolem sebe výtvary své vlastní řeči.

A to, co žije v chůzi, v pohybu paží, se rozvine během poslední metamorfózy Země, během vulkanského bytí. Během venušského bytí nastoupí tvořivé city, tvořivá řeč a city tvořící v řeči.

Dnes přistupujeme k činům, vykonáváme činy svýma rukama. Ovšem tyto činy nezůstávají. Někam půjdu, abych tam něco vykonal. Může to být samozřejmě i něco složitějšího, mohu se věnovat nějaké složitější věci a podobně, mohu třeba i vést válku. Potom zase půjdu pryč. A ve vnějším světě z toho nic nezůstane.

Během vulkánského bytí bude zůstat všechno. Tam člověk nejen půjde a sáhne, ale všechno, co ušel a jak sáhl, zůstane vepsáno ve vulkánském bytí. Ve vulkánském bytí tedy máme uskutečněné, realizované konání člověka.

Vidíte tedy, jaký obrovský zlom mezi minulostí a budoucností představuje zemské bytí ve vývoji světa a lidstva. Všechno, co se odvíjelo až k Zemi, vytvářely generace božsky-duchovních bytostí. To, co bude následovat, bude vytvářet člověk sám. To je oním vstoupením svobody do lidské existence v rámci kosmu. Člověk je bohy postaven do světa a dostává svobodné bytí; svou chůzi, řeč a myšlení, dokonce i svou podobu získal od bohů. V chůzi, řeči a myšlení vloží do budoucí evoluce světa to, čím je on sám. V současnosti člověk dospěl do stavu, že se teprve může vžívat z minulosti do budoucnosti. Něco z minulosti má v tom, co spočívá v jeho vlastní karmě, a něco z budoucnosti má v tom, co bude sám ze sebe chtít pro budoucí karmu. Člověk se nyní nachází jaksi v době učení mezi minulostí a budoucností. To také způsobuje, že věci nemohou probíhat přesně tak, jak jsem to včera vyložil. Řekl jsem, že mezi dvěma inkarnacemi musí uběhnout oněch 2160 roků. Člověk však během svého pozemského života ani zdaleka nepřijme všechno, co by z tohoto života mohl získat. Proto dnes samozřejmě vypadají doby mezi smrtí a novým narozením u mnoha lidí ve skutečnosti úplně jinak; u nikoho už to ostatně není 2160 roků, ale ta doba je mnohem kratší.

Lidé, kteří se zcela oddávali jen pozemskému životu, kteří mají ve své povaze něco kriminálního, mají jen málo možností, aby vypluli na oceán hvězdného bytí; ti se velmi záhy zase vrátí k životu na Zemi, jakmile prožijí krátký čas mezi smrtí a novým narozením. Jiní musí to, co si během pozemského bytí vytvořili jako duchovně-duševní bytost, zjemňovat, zdokonalovat delší čas.

Můžeme tedy říci, že rychle se vracejí zvláště živočišně zaměřeni lidé, kteří se snadno podvolují svým pudům a vášním. Ti, kteří procházejí duchovně normálním vývojem, se vracejí za delší čas. Avšak lidé, kteří ze samotného pozemského života dokážou například načerpat podnět na základě hlubšího vhledu do toho, co se zdaří v současné epoše, mohou přijmout impulzy a být natolik obětaví - právě proto, že dostatečně hluboko a duchovně vhlížejí do světa - aby se vrátili, jen co se budou moci opět podílet na vývoji Země. Jestliže totiž člověk již v pozemském životě projeví lásku vůči duchu, může oněch tři až šest průchodů, které jsem včera popisoval (tedy průchod marsickým, jupiterským a saturnským bytím), urychlit, může je projít rychleji.

Kdo projde branou smrti vybaven nízkými pudy, ten se zachvěje a ustoupí, dříve než dokončí ony kruhy, je odražen zejména oblastí planetoidů. Jak se dnes lidé dostávají do všelijakých kruhů tím, že se oddávají jistým vlivům světa, v osobním životě, v národním životě, o tom budu ještě mluvit zítra.

Člověk, který se správným způsobem dostane až k oblasti planetoidů, stráví dnes, můžeme říci, sedm set až osm set let mezi dvěma pozemskými životy. To je pro lidi, kteří nepatří zrovna k nízkým povahám, normální. Ovšem v případě hlubšího vhledu a lásky k duchovnímu světu lze život mezi smrtí a novým narozením také vědomě zkrátit. Takové povahy, které z tohoto pozemského života hodně získají, se pak mohou poměrně záhy zase objevit, aby mohly co nejdříve opět pracovat na přetváření pozemské civilizace a pozemské kultury.

Musel jsem vás v myšlenkách vést z pozemského světa do světa hvězd, do světa obyvatel hvězd, abych mohl způsobem skutečně přiměřeným současné době poukázat na cestu ze světa, v němž je obecně člověk v současnosti uzavřen, do světa, do něhož musí vstoupit na základě vnitřního poznání, chce-li náležitě prožít svou budoucnost.

Člověk je dnes ovšem obecně velmi dalek toho, aby se odpoutal od materiálního světa, aby již ve smyslově-fyzickém světě, který nás bezprostředně obklopuje, hledal ducha. Dnes už doba příliš pokročila,

než abychom mohli hovořit o překážkách, které se staví do cesty současnému člověku, chce-li, jako například v psychoanalýze - zítra se k tomu vrátím - proniknout alespoň do světa lidského ducha. Správná cesta, vycházející právě z bezprostředního pozorování smyslově-fyzického světa, se však ukáže i oněm kruhům, které chtějí pracovat cele na půdě současné vědy, jestliže se již ve fyzicko-smyslové oblasti pokusí nalézt ducha. A je možné ho nalézt. Jistým důkazem toho, že to je možné, je právě vydaná brožura našeho Fyziologicko-biologického institutu ve Stuttgartu. Paní dr. Kolisková v ní zveřejnila výsledky jednoho velmi hezkého výzkumu; brožura nese název *Fyziologický a fyzikální důkaz účinnosti nejmenších entit*. Víte, že homeopatie chce působit silným zředěním fyzické hmoty. Tímto způsobem, tedy silným zředěním fyzické hmoty, kdy se jde cestou účinnosti silných zředění hmoty, se lze dostat do duchovní oblasti. A tady se podařilo skutečně dokázat, že lze exaktním způsobem zjistit, jak působí ty nejmenší entity, ta nejsilnější zředění. Paní dr. Kolisková dlouho a velmi svědomitě prováděla pokyny, které jsem v tomto směru dal, a tímto způsobem se podařilo dosáhnout zředění v poměru 1:1 trilionu.

Jestliže nějakou látku úplně rozpustíme ve sklenici vody, potom polovinu odlijeme a to, co zbylo, opět rozpustíme v množství vody odpovídajícím plně sklenici, dosáhneme zředění v poměru 1:2; když opět odlijeme polovinu a opět budeme mít plnou sklenici, máme poměr 1:4, a tak to pokračuje. V našem stuttgartském Biologickém institutu se na základě svědomitých, exaktních metod ukázaly možnosti, jak dosáhnout skutečně přesných zředění v poměru 1:1 trilionu; tím se získají takzvané vyšší potence. Ve zmíněné práci pak najdete údaje o tom, čeho se tímto způsobem dosáhne, řekněme, právě u antimonu. Dozvíte se, že rostlinný růst, například růst pšeničného klíčku probíhá kolem 21. potence nejpomaleji, kdežto kolem 29., 30. potence nejrychleji.

To znamená, že v tekutině se ve vysokých potencích zředila nějaká látka - jak říkám, vytvořili jsme potenci, která odpovídá zředění 1:1 trilionu - a teď vidíme, že nižší potence, nižší zředění působí na růst rostlinného klíčku jinak než nejvyšší zředění, která tento růst urychlují, to jest nejvíce podněcují životní sílu. Tímto způsobem se tedy podařilo rozštěpit to, co je pouze hmotné, takže se v tom projevuje to, co je skutečně duchovní. Jestliže totiž hmotu nerozštěpíte, jak to dělá atomista, na atomy, ale přivedete ji k účinnosti v jejích funkcích, v jejích silách, pak projevíte dobrou vůli, abych tak řekl, prostoupit hmotu samotnou duchem a přejít tak do oblasti ducha.

Dovedete si ovšem představit, co to znamená pro exaktní pohled na působení léků na lidský organismus; to působení je totiž vidět. Zhotoví se zředění, dá se do laboratorních baněk, uvnitř se při této potenci nechá klíčit pšeničný klíček, další pšeničný klíček při následující potenci atd. Máme tedy pšeničné klíčky. Při tomto exaktním výzkumu byly ovšem celé místnosti plné klíčících pšeničných zrn, u nichž se ukázalo, jak jednotlivá zředění ovlivnila zeminu, z níž pšeničné zrno klíčilo.

To je, jak vidíte, něco, co je třeba udělat na základě dnešní vědy, aby materiální vědění bylo převedeno do oblasti ducha. Víte, že mezi homeopatií a alopatii vždycky panoval určitý spor o působení nejmenších entit za velkých zředění. Celá ta záležitost *patie* byla doposud spíše věcí víry. Jeden vyznával spíše tohle, druhý spíše tamto. Zde však nejde o to postavit se na stranu homeopatie, ale jen o exaktní zjištění vědeckých skutečností. Jednou tomu samozřejmě bude tak, že se bude vědět, kdy je třeba látky použít bezprostředně alopaticky a kdy se musí použít zředěné, aby měly správný vliv na člověka, konkrétně na jeho éterné tělo, představující životní síly, a jak silně se musí zředit. Jednou tedy bude možné přesně určit hranici: tady se musí postupovat alopaticky - tady se musí postupovat homeopaticky. Podobně jako se obvykle se vši exaktností provádějí vědecké pokusy, tak je v této brožuře paní dr. Koliskové, nazvané *Fyziologický a fyzikální důkaz účinnosti nejmenších entit*, podán v naší stuttgartské biologické laboratoři důkaz toho, že nejmenší entity skutečně působí. To, co tedy dosud mohlo být pouhou vírou, tím bylo v této důležité oblasti skutečně pozvednuto na vědeckou úroveň. Ukazuje se ovšem ještě něco jiného.

Podívejte se někdy v této publikaci na ty exaktně vypracované křivky, v nichž se ukazuje, jak růstové síly stoupají a klesají; podívejte se, jak musí být nakresleny křivky u nepatrných zředění a jak u větších zředění. Podívejte se, jak u jistých zředění dostanete minima, u větších zředění pak maxima růstu. Pak to ale jde zase zpátky na minimum, zase na maximum atd. Z těchto neobyčejně svědomitě zakreslených křivek tedy můžete získat bezprostřední poznatek rytmu působícího ve veškeré hmotě, rytmu, který všude ve hmotě vyjadřuje ducha.

U člověka přecházíme od soustavy látkové výměny k rytmické soustavě. I v přírodě však můžeme zcela exaktně vědeckým způsobem najít rytmickou soustavu. To vidíte právě z této práce, která by, jak se domnívám, mohla být skutečně důležitým mezníkem, a to právě také v lékařském sporu mezi homeopatií a alopatií, ale i vůbec co se týče poznání přírody. V budoucnu, budou-li tyto výzkumné výsledky náležitě oceněny, se přírodní zákony nebudou hledat pouze cestou měření a vážení, tedy pouze atomistickým způsobem, ale lidé poznají, že ve veškeré hmotě se skutečně projevuje rytmus, že se tedy v rytmu přírodního dění otiskuje rytmus kosmu.

Na to jsem chtěl jenom upozornit jako na cestu, kterou je třeba se vydat na základě zcela exaktní vědy. Zítřka budu pokračovat a ukážu vám, že například v psychoanalýze a podobně se vyskytuje něco jako teoretická averze vůči tomu, aby se člověk skutečně vydal na tyto cesty vedoucí od fyzicky-přírodních jevů k duchu. Pokud však chce lidstvo směřovat v civilizaci vzhůru, a nikoli dolů, musí se vydat na duchovní cesty.

Penmaenmawr, 30. srpna 1923

GA 227